

Ewelina Augustyniak

Dysleksja, czyli specyficzne trudności w nauce czytania i pisania w świetle aktualnej literatury przedmiotu

Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librorum 16, 259-266

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewelina Augustyniak

**DYSLEKSJA, CZYLI SPECYFICZNE TRUDNOŚCI
W NAUCE CZYTANIA I PISANIA W ŚWIETLE
AKTUALNEJ LITERATURY PRZEDMIOTU**

Mówiąc o dysleksji mamy głównie na myśli ucznia popełniającego błędy ortograficzne. Tymczasem definicja dysleksji, opublikowana w 2003 r. przez Międzynarodowe Towarzystwo Dysleksji, wskazuje na złożoność problemu. Mówi ona, że

dysleksja jest specyficzną trudnością o pochodzeniu neurobiologicznym. Charakteryzuje się trudnościami w poprawnym i/lub płynnym rozpoznawaniu słów oraz słabym poziomem zdolności poprawnego pisania i dekodowania. Trudności te zazwyczaj wynikają z deficytu w fonologicznym aspekcie języka, który jest często nieoczekiwany jeśli weźmie się pod uwagę inne zdolności poznawcze oraz zapewnienie skutecznego nauczania w szkole. Wtórnymi konsekwencjami mogą być problemy w czytaniu ze zrozumieniem oraz uboższe doświadczenia w zakresie czytania, które mogą spowolnić rozwój słownictwa i wiedzy¹.

Jak wynika z definicji, problem ten ma wiele aspektów. Z powodu jego złożoności na rynku wydawniczym odnotować można znaczną liczbę książek o tej tematyce. Poruszają one wiele kwestii, począwszy od przyczyn występowania dysleksji, poprzez opisy typów i objawów, a skończywszy na metodach pracy i ćwiczeniach usprawniających technikę czytania i pisania. Ich autorami są zazwyczaj psychologowie, lekarze, a skierowane są one przede wszystkim do nauczycieli i rodziców, którzy spotkali się z problemem dysleksji u swoich wychowanków. Mimo dużego zainteresowania tematem dysleksji, wyraźnie brakuje publikacji skierowanych do nauczycieli-bibliotekarzy, którzy w swojej codziennej pracy wychowują dziecko dyslektyczne, a przecież to od nich zależy w dużej mierze ukształtowanie młodego czytelnika, obciążonego specyficznymi

¹ G. R. Lyon, S. E. Shaywitz, B. A. Shaywitz, tłum. J. Wrońska, *Defining Dyslexia, Comorbidity, Teacher's Knowledge of Language and Reading. A Definition of Dyslexia*. „Annals of Dyslexia”, vol. 53, 2003.

trudnościami. Warto więc z pewnością pochylić się także nad rolą nauczyciela-bibliotekarza w procesie reedukacji ucznia dyslektycznego.

Celem artykułu jest analiza dostępnej literatury z dziedziny dysleksji, którą podzielono na dwie grupy, przyjmując za zasadę podziału kryterium chronologiczne i problemowe. Do pierwszej zaliczyć można publikacje ukazujące się już na przełomie XIX i XX wieku, są to głównie badania lekarzy-okulistów, opisy przypadków dysleksji, rejestracje jej objawów. W Polsce problemem tym zajmowali się wówczas zarówno psychologowie, lekarze jak i pedagodzy, m.in. Gustaw Bychowski, Stefan Baley i Rena Uzdańska. W jednym z najważniejszych opracowań okresu międzywojennego znajdujemy następującą definicję specyficznych trudności w czytaniu, które wówczas nazywano legastenią: „Legastenia jest to wrodzony defekt zdolności czytania, inaczej wrodzona ślepotą słowna, wrodzona aleksja, dysleksja, *analphabetia partialis*, *strephosymbolia*”². W 1925 roku dr Samuel Torrey Orton, amerykański neurolog i psychiatra, przedstawił pierwszą teorię dotyczącą powstawania zaburzeń czytania. Zastąpił termin „dysleksja wrodzona” stosowanym do dziś – „dysleksja rozwojowa”³. Pierwszym, w powojennej literaturze polskiej, krótkim tekstem informującym o zjawisku dysleksji była dziesięciostronicowa publikacja Barbary Zakrzewskiej *O dziecku dyslektycznym*, wydana przez Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej⁴. Pierwszą polską monografią, w której opisano specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu, nadając im określenie dysleksji, jest książka Haliny Spionek *Zaburzenia psychoruchowego rozwoju dziecka. Zagadnienia wybrane*⁵. Autorka omówiła w niej czynniki wpływające na uszkodzenie struktur i funkcji układu nerwowego, które wiążą się z trudnościami w nauce czytania. Następnie Hanna Jaklewicz sformułowała definicję, która koncentruje się przede wszystkim na opóźnieniach i dysharmoniach rozwojowych⁶. Publikacje ukazujące się do końca lat osiemdziesiątych również przedstawiają symptomy występowania zaburzenia, jakim jest dysleksja. Przykładem mogą być *Trudności w czytaniu i pisaniu – aspekty neuropsychologiczne: materiały dla nauczycieli, metodyków terapii pedagogicznej i psychologów* oraz *Biologiczne podstawy zaburzeń psychoruchowego rozwoju dziecka* – książkę stanowi zbiór artykułów poświęco-

² G. Bychowski, *O legastenii*, „Polskie Archiwum Psychologii” 1934, nr 1, str. 193; B. Zakrzewska: *Trudności w czytaniu i pisaniu*. Warszawa 1996; też, *Reedukacja dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu*. Warszawa 1977.

³ M. Bogdanowicz, *O dysleksji czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu*, Lublin 1995.

⁴ B. Zakrzewska, *O dziecku dyslektycznym*, Warszawa 1963.

⁵ H. Spionek, *Zaburzenia psychoruchowego rozwoju dziecka. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 1965.

⁶ H. Jaklewicz, *Zaburzenia mowy czytanej i pisanej u dzieci. Zaburzenia mowy u dzieci*, red. J. Szumska, Warszawa 1982.

nych zaburzeniach wpływającym na procesy czytania i pisania, prezentujących sposoby wykrywania u dzieci trudności o podłożu dyslektycznym⁷.

Do kolejnej grupy możemy zaliczyć publikacje ukazujące się po roku 1990, które już nie tylko przedstawiają problem dysleksji, jak to czyniono dotychczas, ale również wyjaśniają w jaki sposób prowadzić terapię dzieci dyslektycznych. Autorzy dają w nich wskazówki jak pokonać trudności w czytaniu i pisaniu, przytaczając konkretne przykłady ćwiczeń korekcyjno-kompensacyjnych, które mogą przeprowadzać z uczniem dyslektycznym nauczyciele. Literatura ta ma być pomocna przede wszystkim w diagnozowaniu trudności z opanowaniem elementarnych zasad czytania oraz ma służyć teoretycznym wyjaśnieniem mechanizmu i przyczyn występowania tego zaburzenia. Największym dorobkiem w dziedzinie dysleksji poszczycić się może Marta Bogdanowicz, która wydała wiele publikacji poświęconych diagnozowaniu i prowadzeniu terapii ucznia z dysleksją. Autorka w swoich książkach skupia się na genezie i analizie patomechanizmu specyficznych trudności w czytaniu u dzieci, prezentuje badania oraz podkreśla znaczenie terapii dla korekty zaburzeń czytania. Ponadto omawia metody dydaktyki i techniki usprawniające reedukację czytelnictwa uczniów z dysleksją⁸.

Coraz więcej publikacji poświęconych jest konkretnym ćwiczeniom sprzyjającym terapii dysleksji. Wśród ćwiczeń rozwijających funkcje wzrokowe większość autorów wprowadziła propozycje ćwiczeń z wykorzystaniem figur geometrycznych czy obrazków, np. polegających na: dobieraniu jednakowych form geometrycznych, układaniu kompozycji z oddzielnych figur geometrycznych, układaniu kompozycji geometrycznych z części, zamalowywaniu kształtów, odwzorowywaniu układów przestrzennych figur i brył geometrycznych. Ćwiczenia z wykorzystaniem obrazków to głównie: rozpoznawanie treści obrazków

⁷ W. Budohoska, *Biologiczne podstawy zaburzeń psychoruchowego rozwoju dziecka*, Warszawa 1983; J. Cawley, *Trudności w czytaniu*, w: *Metody pedagogiki specjalnej*, red. N. G. Haringa, R. L. Schiefelbuscha, Warszawa 1973; A. Herzyk, B. Ledwoch, *Trudności w czytaniu i pisaniu – aspekty neuropsychologiczne: materiały dla nauczycieli metodyków terapii pedagogicznej i psychologów*, Lublin 1989; J. Malendowicz, *O trudnej sztuce czytania i pisania*, Warszawa 1978.

S. Słyszowa, *Poznanie dzieci rozpoczynających naukę i kierowanie ich rozwojem*, Warszawa 1974; H. Sponek, *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne*, Warszawa 1985.

⁸ A. Balejko, *Jak pokonać trudności w mówieniu, czytaniu i pisaniu : dla rodziców i nauczycieli*, Białystok 1999; M. Bogdanowicz, *Integracja percepcyjno-motoryczna a specjalne trudności w czytaniu u dzieci*, Gdańsk 1987; tenże, *Dziecko ryzyka dysleksji co to takiego?*, „Scholasticus” 1993, nr 2; tenże, *Specyficzne trudności w opanowaniu mowy pisanej: czytania i pisania*, w: T. Galkowski, Z. Zalewski, *Diagnoza i terapia zaburzeń mowy*, Lublin 1993; tenże, *O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu- odpowiedzi na pytania nauczycieli i rodziców*, Lublin 1994; tenże, *Integracja percepcyjno-motoryczna: teoria – diagnoza – terapia*, Warszawa 1997.

ukazywanych w krótkich ekspozycjach, dobieranie par jednakowych obrazków, wyodrębnianie różnic między obrazkami, układanie obrazków w szeregu według kolejności w jakiej były pokazywane. Poleca się również ćwiczenia rozwijające sprawność ruchową, manualną, rozwijające mowę i myślenie. Przykładem może być książka Anny Franczyk, Katarzyny Krajewskiej *Zabawy i ćwiczenia na cały rok*, która zawiera propozycje zabaw rozwijających percepcję wzrokową, koordynację wzrokowo-ruchową, orientację zmysłową i przestrzenną. Kolejną publikacją, w której zwrócono uwagę na rolę zabawy jako ważnego czynnika w pracy z dzieckiem ze specyficznymi trudnościami w czytaniu, jest książka Jadwigi Jastrząb *Gry i zabawy w terapii pedagogicznej*. Autorka podzieliła prezentowany materiał na dwie części: pierwsza zawiera zestaw gier i zabaw stymulujących funkcje percepcyjno – motoryczne, drugą zaś stanowią zabawy i ćwiczenia na materiale literowym, pomocne w kształtowaniu zaburzonych czynności czytania⁹.

Do następnej grupy możemy zaliczyć publikacje, które ukazują się na początku XXI wieku. O problemie dysleksji piszą już nie tylko psychologowie, ale również nauczyciele przedmiotowi i pedagodzy pracujący na przykład w świetlicach szkolnych. Coraz więcej artykułów poświęconych pomocy uczniom dyslektycznym, zawierających gotowe scenariusze zajęć, ukazuje się w czasopismach fachowych, takich jak „Biblioteka w Szkole”, „Poradnik Bibliotekarza” i kobiecych, np. „Świat Kobiety”, „Claudia”, „Poradnik Domowy”. Pojawia się pomysł wykorzystania komputerów jako narzędzi wspomagających terapię dziecka dyslektycznego. Dużą popularnością cieszą się propozycje gier i zabaw multimedialnych usprawniających naukę czytania¹⁰. Literatura na temat

⁹ A. Franczyk, K. Krajewska, *Zabawy i ćwiczenia na cały rok: propozycje do pracy z dziećmi młodszymi o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, Kraków 2003; A. Gąsowska, Z. Pietrzak-Stępkowska, *Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu*. Warszawa 1994; K. Grabałowska, J. Jastrząb, J. Mickiewicz, M. Wojak, *Ćwiczenia w czytaniu i pisaniu. Poradnik metodyczny do terapii dzieci dyslektycznych*, Toruń 1996; H. Grzelachowska, *Głoska a litera: ćwiczenia dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu*, Warszawa 1998; J. Jastrząb, *Gry i zabawy w terapii pedagogicznej*, Warszawa 1994; E. Jermacz, *Scenariusze zajęć dla uczniów z dysleksją, dysgrafią i dysortografią*, Olsztyn 1998; E. Kujawa, M. Kurzyna, *Reedukacja dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu metodą 18 struktur wyrazowych*, Warszawa 1994; T. Opolska: *Pokonujemy trudności w czytaniu i pisaniu: przegląd metod pracy korekcyjno-kompensacyjnej*, Warszawa 1997; A. Rentflejš-Kuczyk, *Jak pomóc dzieciom dyslektycznym?: poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Warszawa 1999.

¹⁰ M. Bogdanowicz, *Model kompleksowej pomocy osobom z dysleksją rozwojową – ocena stanu aktualnego i propozycje zmian w świetle systemu edukacji*, „Psychologia Wychowawcza” 1999, nr 3, s. 217-226; A. Dąbrowska, *Komputerowe wspomaganie osób z dysleksją na świecie i w Polsce*, „Szkoła Specjalna” 2002, nr 4, s. 229 – 235; B. Wojgienica, *Gry planszowe dla dzieci dyslektycznych*, „Życie Szkoły” 1997, nr 3, s. 157 – 159; I. Bieńkowska, *Komputerowe wspomaganie kształcenia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, Kraków 2008; E. Szyman-

dysleksji, publikowana po roku 2000 kładzie nacisk na szkolenie nauczycieli, na systematyczne zdobywanie przez nich wiedzy na temat dysleksji, zaznajomienie się z możliwościami dostosowania metod nauczania do potrzeb dziecka dyslektycznego. Pojawiają się publikacje odnoszące się do nauczycieli-polonistów, które zawierają wskazówki jak uczyć efektywnie dziecko dyslektyczne, jak je wspierać w osiąganiu sukcesów lub w przypadku niepowodzeń, które dyslektyka często zniechęcają do dalszej nauki. Problem ten poruszyła m. in. Alina Tomaszewska w książce *Prawo do nauki dziecka z dysleksją rozwojową w świadomości nauczycieli*. Autorka zwróciła szczególną uwagę na aspekty praw dziecka z dysleksją, które powinny być szanowane przez nauczycieli. Natomiast Jolanta Dyrda w swojej publikacji pochyliła się nad stylami uczenia się dzieci dyslektycznych. Książkę przeznaczyła przede wszystkim dla nauczycieli mających kontakt z uczniem posiadającym specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu. Ma ona pomóc zrozumieć problem dysleksji oraz służyć poznaniu potrzeb edukacyjnych dziecka z tym zaburzeniem¹¹.

Innym podziałem, według którego można uporządkować dostępną literaturę z zakresu dysleksji jest kryterium problemowe. Według tej klasyfikacji pierwszą grupę mogą stanowić podręczniki opisujące zaburzenie jakim jest dysleksja, przekazujące porcję teoretycznej wiedzy niezbędnej do zdiagnozowania trudności w czytaniu i pisaniu, do rozpoznania typowych objawów dysleksji, mające pomóc w poznaniu potrzeb dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu czy też zapoznać czytelnika z prawami uczniów z dysleksją rozwojową. Przeznaczone są zarówno dla nauczycieli, pedagogów jak i rodziców dzieci dyslektycznych¹².

kiewicz, *Dyslektyczne ucho: zbiór ćwiczeń stymulujących rozwój percepcji słuchowej nie tylko dla uczniów z dysleksją: książka dla nauczyciela*, Gdańsk 2009.

¹¹ B. Baumer, *Jak dyslektyczne dziecko nauczyć czytania: wypróbowana metoda dla rodziców i nauczycieli*, Warszawa 2007; M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, *Uczeń z dysleksją w szkole: poradnik nie tylko dla polonistów*, Gdynia 2009; R. Byers, R. Rose, *Jak zaplanować pracę z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych: opracowanie metodyczne dla nauczycieli*, Warszawa 2002; *Diagnoza dysleksji : najważniejsze problemy*, red. G. Krasowicz-Kupis. Gdańsk 2009; *Dziecko o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, red. Cz. Kosakowski i M. Zaorska, Toruń 2000; J. Dyrda, *Style uczenia się dzieci dyslektycznych a wymagania poznawcze szkoły*, Gdańsk 2003; G. Krasowicz-Kupis, *Język, czytanie i dysleksja*, Katowice 2003; A. Tomaszewska, *Prawo do nauki dziecka z dysleksją rozwojową w świadomości nauczycieli*, Kraków 2001; D. Dawid, *Rozwijanie kreatywności uczniów dyslektycznych na lekcjach języka polskiego w klasach IV-VI szkoły podstawowej*, Kraków 2004.

¹² G. Binder, R. Michaeli, *Trudności w nauce. Skuteczne sposoby pracy z dzieckiem*, Warszawa 2003; M. Bogdanowicz, *Integracja percepcyjno-motoryczna – metody diagnozy i terapii*, Warszawa 1990; tenże, *O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu – odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli*, Lublin 1994; tenże, *Prawa uczniów z dysleksją w Europie*, Gdańsk 2004; G. Borda, W. Tomaszewska, *Z dysleksją na Ty*, Katowice 2003; J. Cieszyńska, *Nauka czytania krok po kroku. Jak przeciwdziałać dysleksji?* Kraków 2001;

Kolejną grupę w klasyfikacji stanowić mogą publikacje zawierające ćwiczenia ułatwiające naukę czytania i pisania. Oprócz wiedzy potrzebnej do prowadzenia terapii dziecka dyslektycznego, przekazują propozycje gier i zabaw z obrazami graficznymi-literami, kolorowanymi ułożonymi w taki sposób, aby rozwijały sprawność wzrokową. Publikacje te stanowią kompendium wiedzy dotyczącej terapii pedagogicznej, wyczerpująco prezentują charakterystykę zaburzeń, zasady terapii, organizację pracy terapeutycznej, formy ćwiczeń usprawniające naukę czytania i pisanie¹³.

Do następnej kategorii zaliczyć można publikacje poruszające kwestie wykorzystania komputera do zabaw edukacyjnych dla uczniów z dysleksją. Zawierają one przykłady odpowiednich programów komputerowych dla uczniów z trudnościami w nauce czytania i pisanie i ich krótką charakterystykę. Uświadamiają czytelnikowi, że multimedia, komputer, Internet, czyli szeroko pojęta technologia informacyjna, stwarzają nowe możliwości edukacyjne, w szczególności bardzo atrakcyjne dla dziecka dyslektycznego¹⁴.

Obecnie wydaje się wiele publikacji wspomagających terapię dzieci dyslektycznych w przychodniach psychologiczno-pedagogicznych, szkołach czy domach. Na rynku polskim zauważyć można dużą liczbę publikacji odnoszących się do problemu dysleksji, narzędzi badawczych oraz metod terapii. Ta mno-

J. Dyrda, *Style uczenia się dzieci dyslektycznych a wymagania poznawcze szkoły*, Gdańsk 2004; M. Dąbrowska, *Moje dziecko jest dyslektykiem – Poradnik i informator dla rodziców i wychowawców*, Gdańsk 2004; P. A. Gindrich, *Funkcjonowanie psychospołeczne uczniów z dyslektycznych*, Lublin 2002; J. Mickiewicz, *Jedynka z ortografii? Rozpoznanie dysleksji, dysortografii i dysgrafii w starszym wieku szkolnym*, Toruń 2002; H. Skibińska, *Praca korekcyjno-kompensacyjna z dziećmi z trudnościami w pisaniu czytaniu. Materiały pomocnicze dla nauczycieli i studentów nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego*, Bydgoszcz 2001; B. Sawa, *Jeżeli dziecko źle czyta i pisze*, Warszawa 1987; B. Kaja, *Diagnoza dysleksji*, Bydgoszcz 2003.

¹³ M. Bogdanowicz, *Kolorowanki dla najmłodszych dzieci*, Gdańsk 1993; K. Dębicka, M. Morkowska: *Trudności szkolne. Terminologia i materiały do prowadzenia zajęć terapeutycznych. Poradnik dla nauczycieli, wychowawców, studentów kierunków pedagogicznych*. Leszno 1998; B. Kaja, *Zarys terapii dziecka. Metody psychologicznej i pedagogicznej pomocy wspomagającej rozwój dziecka*, Bydgoszcz 2001; S. Leo, *Nagle wszystko rozumiem. Jak pomóc dziecku, aby się mogło lepiej uczyć. Poradnik dla rodziców*, Kielce 2002; H. Pętlewska, *Przezwyciężanie trudności w czytaniu i pisaniu. Terapia pedagogiczna*, Kraków 2003; A. Smoleńska, *Materiały do ćwiczeń dla dzieci mających trudności w nauce czytania i pisanie*, Warszawa 1989; M. Szurmiak, *Podstawy reedukacji uczniów z trudnościami w czytaniu i pisaniu*, Warszawa 1987; P. Dennison, G. Dennison, *Kinezojologia edukacyjna dla dzieci*, Warszawa 2003.

¹⁴ J. Gruba, *Komputerowe wspomaganie umiejętności czytania u dzieci sześćioletnich*, Kraków 2002; S. Juszczyk, W. Zając, *Komputerowa edukacja uczniów z zaburzeniami w czytaniu i pisaniu*, Katowice 1997; B. Siemienicki, *Komputer w diagnozie i terapii pedagogicznej*, Toruń 1999; J. Murowaniec, *Wspomaganie nauki czytania i pisanie techniką komputerową. Wczesna edukacja dziecka*, Kraków 1995; E. Nowicka, *Techniki komputerowe w zajęciach terapeutycznych uczniów z trudnościami w czytaniu i pisaniu. Komputer w edukacji*, Kraków 2003.

gość publikacji nie oznacza jednak, że w kwestii dysleksji powiedziano już wszystko.

Wśród przedstawionej literatury dotyczącej dysleksji, która ukazała się na rynku w ciągu wielu lat badań nad tym problemem, można zauważyć pewną schematyczność, ponieważ albo dotyczy ona etiologii dysleksji, jej symptomów i diagnozowania, albo skupia się na terapii dziecka dyslektycznego prowadzonej przez psychologów, pedagogów i nauczycieli. Pomija się w procesie reedukacji rolę nauczyciela-bibliotekarza, z którym czytelnik dyslektyczny również ma częsty kontakt, a od którego zależy czy odpowiednio dobraną lekturą wspomógł jego terapię i zachęci młodego i niewprawionego czytelniczo ucznia do korzystania z ogromnego literackiego dorobku, czy też, nieświadomy ograniczeń jakie niesie ze sobą dysleksja, zakorzeni w nim niechęć do korzystania z biblioteki, a tym samym do czytania w ogóle. Dlatego tak ważną i istotną rolę w terapii czytelnika dyslektycznego odgrywać może nauczyciel-bibliotekarz, którego pomijano dotychczas w literaturze dotyczącej terapii ucznia z dysleksją. Wśród wydanych publikacji, mówiących szeroko o problemie dysleksji, bibliotekarz nie znajdzie wskazówek, ani porad, które dotyczyłyby jego pracy z czytelnikiem dyslektycznym w warunkach biblioteki szkolnej. W ciągu ostatnich lat ukazało się zaledwie kilka artykułów poruszających kwestię pracy bibliotekarza z czytelnikiem dyslektycznym, które opisują na przykład indywidualny przypadek edukacyjny, kładąc nacisk na wzmocnienie poczucia własnej wartości u ucznia z dysleksją, a nie na jego rozwój czytelniczy i ewentualną pomoc w terapii prowadzącej do efektywnego czytania (Emilia Wyględowska „Dziecko dyslektyczne z zaniżoną samooceną w bibliotece szkolnej”). Inne artykuły prezentują wskazówki IFLA z 1999 roku dotyczące obsługi bibliotecznej osób z dysleksją, która zwraca szczególną uwagę nie tylko na odpowiednie materiały dla osób z trudnościami w czytaniu, ale również na konieczną obecność odpowiednio przeszkolonego bibliotekarza, który otoczy fachową opieką czytelnika dyslektycznego. Kolejne odnoszą się do praktykowania w bibliotece szkolnej kinezylogii edukacyjnej, jeszcze inne zwracają uwagę na terapeutyczną rolę utworu literackiego¹⁵.

¹⁵ J. Bednarz, J. Garstka, *Kinezylogia edukacyjna w pracy nauczyciela bibliotekarza*, „Biblioteka w Szkole” 2004, nr 6, s. 13-14; F. Czajkowski, *Dysleksja jest wszędzie. Co zatem robi twoja biblioteka?*, „Poradnik Bibliotekarza” 2002, nr 9, s. 15-17; W. Goriszowski, P. Kowolik, *Podstawowe obowiązki bibliotekarza szkolnego w zakresie pracy z książką i czytelnikiem*, „Biblioteka w Szkole” 1991, nr 9, s. 1-3; E. Grott, *Praca z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych w bibliotece szkolnej*, „Studia Ecologiae et Bioethicae” 2005, t. 3, s. 451-455; J. Wawoczyński, *Korepetycje w bibliotece szkolnej*, „Biblioteka w Szkole” 2002, nr 2, s. 7; E. Wyględowska, *Dziecko dyslektyczne z zaniżoną samooceną w bibliotece szkolnej*, „Biblioteka w Szkole” 2009, nr 5, s. 8-10.

Ta niewielka liczba publikacji przeznaczonych dla nauczycieli-bibliotekarzy nie napawa optymizmem. Łatwo można wywnioskować, że brakuje odpowiedniej, fachowej literatury, którą pisaliby bibliotekarze i która skierowana byłaby właśnie do tego grona. Nauczyciele-bibliotekarze posiadając wiedzę na temat bibliotecznej pracy z uczniem dyslektycznym mogą ukształtować młodego czytelnika na aktywnego miłośnika książek. Powinni być zatem wspierani i motywowani do aktywnego włączania się w terapię zaburzenia jakim jest dysleksja, ponieważ sytuacja dzieci dyslektycznych w szkole nie jest korzystna. Ich pierwsze niepowodzenia w czytaniu i pisaniu stają się często nie tylko przyczyną niechęci do książki, ale i do nauki w ogóle, powodują występowanie różnego rodzaju reakcji nerwicowych oraz trudności wychowawczych. Konieczne jest otoczenie ich szczególną troską i opieką terapeutyczną, ponieważ w zbiorowości jaką jest szkoła niemal wszyscy uczniowie traktowani są podobnie. Nie jak indywidualne osoby, ale grupa uczniowska, klasa. Zbyt duża liczba podopiecznych sprawia, że nauczyciele nie zawsze dobrze ich znają, dlatego praca indywidualna bibliotekarza z czytelnikiem dyslektycznym, uwzględniająca jego specyficzną sytuację oraz potrzeby, byłaby skuteczniejsza niż praca grupowa i zbiorowa.

Warto zatem zastanowić się nad potrzebą opracowania materiałów dla nauczycieli-bibliotekarzy, którzy mogliby znaleźć w nich wskazówki do pracy z czytelnikiem dyslektycznym, odpowiednio dobrać i wykorzystać specjalne materiały czytelnicze, a także stymulujące gry i zabawy. Rzetelnie opracowane materiały mogą posłużyć fachową wiedzą w odkryciu nowej możliwości nauczyciela-bibliotekarza jaką jest wspomaganie terapii dzieci dyslektycznych w bibliotece szkolnej.

Ewelina Augustyniak

DYSLEXIA, OR SPECIFIC DIFFICULTIES IN LEARNING TO READ AND WRITE IN LIGHT OF CURRENT LITERATURE

This article discusses the problem of the specific difficulties in learning to read and write in light of current literature. Dyslexia, because of her speech, occupies an important place among the publications appearing on the Polish and international book market. The article is a review of publications in terms of chronological and thematic. Also shows the important role of the teacher-librarian in the process of re-education student with dyslexia and the need to create a special work program in the school library, supportive therapy children with specific difficulties in mastering the basic principles of reading and writing.